Вільям Ірлс

Транспортна проблема

[Передмова]

Використовуючи форму гротескуі, американський письменник-фантаст показує, до яких згубних наслідків може призвести бездумна "машинізація", що охопила в останні роки багато капіталістичних країн

[Дата й автор цієї передмови невідомі. Але стиль схожий на радянський. Вирішив не видаляти, проте слід відзначити, що фраза "бездумна "машинізація"" до СРСР чи навіть пострадянських країн значно застосовніша ніж до "капіталістів"]

x x x

Девіс звернув з 42-й вулиці на третю швидкісну смугу, до старого Рокфеллерівського центру [хмарочос на о. Манхетен, 1931-40] ,

спустився четвертим переїздом і загальмував на четвертому ярусі. Він затримався на мить, перш ніж вийти з машини, намагаючись віддихатися: навіть у машині, при посилено працюючих фільтрах чадного газу, повітря було жахливе. Потім нап'яв протигаз і вийшов, ударивши своїми лівими дверцятами об дверцята "кадилаку", запаркованого поруч.

— Так йому й треба, коли вже вийшов за свою лінію, — пробуркотів Девіс. І відскочив убік. "Мустанг Мах-5" промчався повз, обігнув ріг і шугонув естакадоюіі. Девіс послав йому вслід прокляття.

Потім висунув голову між машинами, перш ніж кинутися бігцем до ліфту на протилежному узбіччі. Ліфтер, з'явившись начебто з-під землі, спробував зажадати звичайну плату, але відступив, коли Девіс показав йому значок Керуючого Рухом. Ліфтер схилився в знак поваги й так і залишався, поки Девіс пробігав повз.

Його кабінет розміщувався в нижньому поверсі Управи Доріг і Руху. Коли він вийшов з ліфта, у світлиці (=холі) було повно пилу, а в дальшому її кінці люто стукотів повітряний (=пневматичний) молоток. Людина з молотком була вдягнена в блакитний комбінезон Відділу Дорожнього Будівництва. Девіс згадав, що обхідна смуга на другому ярусі 57-ї Східної вулиці повинна зрізати ріг будинку, але не очікував, що це відбудеться так швидко.

Одна стіна кабінету була зірвана. Там вкладали сталеві фермиііі для дорожнього полотна. Інші робітники кріпили їх до бетонної підлоги, заганяючи в неї магнітні заклепки. Один з робітників хотів відігнати Девіса, але той показав йому свій значок.

— Тут поки що ще мій кабінет.

Від столу аварій йому помахав рукою Лейнген, Девіс пройшов побіля, показав значок, і Лейнген хитнув головою. Він вже звільнився від чергування і добре виглядав.

"Щастить же йому, він буде вдома через три години, якщо зуміє..."

Звіт про аварії був жахливим: на 4.3 відсотка більше, ніж учора. Сімнадцять вбитих на одній лишень естакаді: в районі будівлі ООН. Девіс набрав номер.

— Дорожня служба, — сказав голос на іншому кінці дроту.

— Говорить Керуючий Рухом. Надішліть крутняк (=вертоліт). Хочу помилуватися містом з повітря. — Він переглянув ще кілька повідомлень. Два зіткнення на п'ятому ярусі Таппанського мосту. І тут і там "форди" позаминулого року випуску. Таким взагалі не можна з'являтися на дорогах. Він зателефонував у Відділ Арештів:

— Всі "форди" позаминулого року геть з вулиць!

— Так.

Він стежив за червоними крапками на табло: це були "форди". Їх зганяли з вулиць, захаращуючи бічні естакади. Він вивів на дисплей огляд з телекамери на одній з дільниць. Скупчені машини, бульдозери, що зіштовхують їх в купу все тісніше...

Шум довкола нього зростав. Зі стелі почали сипатися шматки обличкування.

— Поставте захисний екран, — наказав він. Йому не відповіли, й він глянув на робітника, що заганяв заклепки в підлогу. "Джонса нема, — подумав він раптом. — Ферма стоїть там, де був його стіл. Без Джонса буде тужливо..."

— Це нетерміново, приятелю, — сказав йому робітник. — Якщо вам потрібен екран, замовте його у Відділі Будівництва.

Девіс подивився на годинник. Починався третій пік. Немов за сигналом, будинок затремтів: представники "середнього класу" кинулися у своїх "лінкольнах" і "мерседесах" на свою непомітну роботу в непомітних маленьких установах.

Головний телефон задзижчав. Директор.

— Слухаю, сер, — відгукнувся Девіс.

— Девіс? — мовив тремтячий голос. ("Умри, старий мерзотнику", — подумав Девіс.) — Рівень аварій знову підвищується.

— Дороги забиті, сер.

— Ви Керуючий. Зробіть що-небудь.

— Нам потрібні нові дороги. Лише ви можете наказати їх збудувати.

— Будувати ніде. Але рух не повинен зупинятися. Робіть те, що зобов'язані робити. — Голос перейшов у судому кашлю. — Коли Директором станете ви, то ви й будуватимете дороги.

— Так, сер. — Девіс вимкнувся. Гаразд, поки що він повинен підтримувати рух на вулицях.

— Крутняк прибув, — сказав внутрішній телефон.

— Сміт! — гукнув Девіс, і помічник глянув на нього від головного табло. — Ви залишитеся за мене.

Він рушив до ліфту; шляхом на 10-й поверх встиг отримати нову інформацію.

— Велика затичка (=пробка) біля статуї Волі [встановлена на о. Волі біля входу в приплав (=гавань) Нью-Йорку в 1886; 93.5м (постать жінки = 46,4 м), 254т]

— прогавкав диктор. — Сімнадцять автомобілів і шкільний автобус. Ушкоджено конструкції на п'ятому ярусі швидкісної траси до Янкі-Стадіону. Аварія в Іст-Сайдіiv, вулиці четверта, дев'ята й тринадцята... — Девіс вимкнув приймач. Справи були навіть гірші, ніж він думав.

Він вийшов на дах і заскочив на очікуючий його крутняк.

— Затичка з п'ятдесяти машин на четвертому ярусі, Янкі-Стадіон! — кричало радіо в крутняку.

— Злітай! — кинув він пілотові й подивився на машини, що неслися за краєм даху.

"Я міг би протягнути руку й доторкнутися до них — і руку мені відірвало б на швидкості сто миль на годину..."

Він закашлявся. Бо завжди забував надягти протигаз на час короткого пробігу від ліфту до крутняка, й це завжди позначалось на його легенях.

На щастя, смог [амер.: smog; густий туман з димом і кіптявою] у цей ранок не був густим, і він бачив під собою сіру пляму Манхетена. На півдні можна було розрізнити шпиль Емпая Стейтс Білдінг, [англ.: (це моє припущення :) Empire State Building — Будівля "Імперського Штату" (назва штату Нью-Йорк); хмарочос на о. Манхетен, 1930-31]

що здіймав сорок поверхів над чотирьохпелюстковою розв'язкою, а ще далі виднілися вежі Торгового Центру [110-поверхові башти-близнюки, 412м; 1971-73; 11.09.2001 повністю знищені атакою терористів-смертників: пасажирськими літаками] й величезна брила Гаражу, поруч з яким вони здавалися пігмеями [фото Манхетена до 2001:

{Манхетен. Південний край. З заходу омивається водами ріки Гудзон, зі сходу — Іст-рівер. Ліворуч: хмарочоси-близнюки — 110-поверхові вежі Центру міжнародної торгівлі [вони здаються майже вдвічі більшими від будь-чого іншого]; праворуч, на задньому плані — Бруклінський міст.}

— Праворуч, — наказав він пілотові. — Вздовж ріки й нижче.

На перехресті біля Пірсуv-90 була затичка, й він побачив, як туди пікірує крутняк, підчіплює знівечені машини магнітом і переправляє їх через ріку, щоб скинути біля переробного депо в Нью-Джерсі.

Девіс зателефонував Директорові, побачивши купи уламків, що нагромаджуються перед трьома величезними дробарками в складі. Дробарки перетворювали розбиті "форди" і "б'юіки" у трифутові пакети знівеченої сталі й випльовували їх на баржі. Потім баржі відтягувались буксирами з Лонг-Айлендської протоки до нового ракетного порту. При повній своїй швидкості дробарки не встигали. Кожна переробляла за годину лише двісті машин, і в пікові години вони не могли впоратися.

— Слухаю, Девісе, — прорипів голос Директора.

— Чи можете ви зателефонувати в Об'єднану Сталь? — запитав Девіс. — Нам потрібна ще одна дробарка.

— Навіщо?

Девіс гнівно відімкнувся.

Досвідченим поглядом він оцінив рух на мосту Джорджа Вашингтона. Машини йшли з інтервалами по вісімдесят футів, і він наказав їм зблизитися до сімдесяти двох. Це було майже те ж саме, що добудувати додатковий ярус...

Проїзна частина над пірсами була забита, й дим від кораблів здіймався між двома дванадцятисмуговими ділянками. Девіс побачив, як якась вантажівка, заповнена предметами, схожими на сталеві сейфи, отримала удар від "кадилака", перевалилася за край шляху й хряснула на сто футів — п'ять ярусів — униз, до самої землі. Сейфи розліталися в усі боки, зіштовхуючись з машинами на всіх ярусах. Навіть з висоти

двохсот футів Девіс чув зойки гальм і вибухи машин, що зіштовхуючись спалахували. Він викликав Контроль.

— "Швидку допомогу" на Причал 46, всі яруси, — наказав він.

І посміхнувся. Завжди приємно першим повідомити про аварію. Це показує, що ти в формі. Якось він повідомив за ранок про чотири — це був рекорд. Але тепер за такі повідомлення запроваджені премії, і співробітникові Руху рідко вдається виявитися на місці вчасно. Раніше про аварії на шляхах повідомляла поліція, але зараз вона надто зайнята полюванням на порушників. Аварія небезпечна лише у тому випадку, якщо порушує нормальний потік руху.

А рух був напруженим на всіх ярусах — він бачив це, хоча вниз проглядалися лише три яруси, а ще нижче, під ними, було не менше восьми. Головна перехідна смуга біля Таймс Сквер працювала добре. Найширша на Манхетені, вона тяглася від 42-ї до 49-ї вулиці і від 5-ї до 8-ї авеню. Багато хто протестували, коли її будівництво почалося — головним чином люблячі (=аматори) кіно й бібліотек, — але тепер це була найчудовіша в світі естакада, шістнадцять смуг в ширину. Особисто Девісу належала думка перенести постаті левів зі старого місця — вони були б знищені разом з будинками, якби він не заступився, — до гирла Великого швидкісного шляху на Янкі-Стадіон.

Крутняк пірнув, попрямував уздовж паркувальних майданчиків Уест-Сайдyvі до перехрестя біля статуї Волі. Проектувальники вчинили розумно, використавши основу статуї як фундамент для перехрестя: це заощадило мільйони. (Зазвичай палі забивали безпосередньо в дно затоки.) Та й бронза пішла на переробку (як сировина) за гарною ціною.

Звичайно, консерватори протестували й тут, але їх, як завжди, перекричали на мітингахvii. Транспортові потрібно місце, правда ж?

Манхетен унизу був схожою на рій масою машин — червоних, чорних, синіх, яскраво-зелених — на тлі бетону й асфальту. Спалахували гальмові сигнали, виникали тривожні брижі, коли що-небудь ламалося або репалась камера. Аварійні крутняки пікірували, поспішаючи прибрати з дороги машини і їх уламки до утворення затички. Нагорі острів мав двісті смуг у ширину, біля основи — двісті тридцять, і смуги йшли з півночі на південь над колишніми вулицями — на відстані сорока футів одна від іншої: над будинками, під ними й навіть крізь них. Це було найкраще у світі місто, створене автомобілями й для автомобілів. А Девіс вісім годин на добу керував їхніми долями. Він відчув свою могутність. Власне, як завжди, коли ширяв тут у крутняку. Це пройшло швидко, як і завжди, і от він вже дивився на потік досвідченим оком хірурга.

— Сюди, — вказав він пілотові на 5-ю смугу, яка веде до причалу. Темно-червоний "додж" йшов на швидкості 65 миль за годину, затримуючи рух на кілька миль позаду. Місця, щоб обійти його, не було, а оскільки на дорогу виливалися потоки машин з тунелів і з мостів, то затичка була неминуча. — Вниз! — наказав він і спіймав "доджа" в перехрестя прицілу.

Постріл. Заряд фарби потрапив на капот "доджа", засвітився на мить. Отримавши попередження, водій підняв швидкість до безпечної цифри — 95 миль. Але позначка залишилася, водія знайдуть — фарба змивається лишень спецрозчинником, який належить Службі Руху, — і покарають. Штраф за першу затичку становив двісті доларів, за наступні — водія знімали з доріг на терміни від п'яти до ста днів. І йому доводилося їздити міським транспортом. Девіс здригнувся при одній думці про це.

Батарейний мис і острів Бедло виглядали добре, і крутняк повернув геть. Девіс узяв бінокль, щоб перевірити Стейт-Айлендське шосе, і побачив, що з двадцяти двох смуг при вході в Нью-Йорк зайняті лише шістнадцять. Пік майже минув, і настав час готуватися до наступного, в обідні години.

В Торговому Центрі скупчення не розсмоктувалося. Над вежами здіймалась будівля Гаража, й смог тримався до 79-го поверху. Девіс побачив червоні сигнали "Зайнято" на всіх нижніх дев'яносто двох рівнях. Він знав, що решта сорок не зможуть вмістити всі машини, що наразі квапляться сюди по двадцяти п'яти під'їзних шляхах. Він викликав Контроль.

— Так, сер? — відгукнувся голос.

— Я Девіс. Дайте Відділ Парків.

— Парків? — Голос звучав недовірливо.

— Так. — Він почекав і, коли його з'єднали, заговорив швидко й впевнено: — Я Керуючий Рухом Девіс. Наказую очистити Батарейний Парк. Через п'ять хвилин я перекину туди дві тисячі машин.

— Ви не можете...

— Це наказ. Я Керуючий Рухом. Очистіть Парк!

Від Центрального Парку залишалось небагато — трава, що задихалась у випускних (=вихлопних) газах, вмираюча в тіні багатоярусних шляхів, затоптана ногами мільйонів міщаків, що збігаються до єдиного клаптика зелені в радіусі одинадцяти миль. Тепер він був похований під величезним Гаражем і сімома ярусами шляхів. Як поступку шанувальникам минулого на даху Гаража поставили клітки з тваринами, й вони простояли два тижні, поки на них не наїхав якийсь п'яний у "лінкольні". Тварини, очманілі від чадного газу, розбіглися дорогами, але мотоциклісти незабаром виловили їх...

— Як бути з людьми? — запитав Відділ Парків.

— У них залишилося чотири з половиною хвилини. — Він відімкнувся, викликав Відділ Регулювання.

— Я Девіс, — сказав він. — Спрямуйте п'яту Батарейну, яруси другий-десятий у Центральний Парк.

— Так, сер.

Потім він викликав Нижнє місто, наказав закрити Уолл-стріт вздовж семи кварталів. Пізніше доведеться напрямляти транспорт в обхід, і це затягнеться години на чотири.

Найбільша затичка була, як завжди, біля Емпая Стейтс, де північно-південна магістраль відхилялась в обхід величезного будинку на дванадцять смуг убік. На поворотах машини заносило, притискало до огорож, і щодня багато водіїв втрачали керування, а машини падали, розбиваючись об яруси розташовані нижче. Це було, ймовірно, найцікавіше видовище в місті, службовці тулилися біля вікон, щоб побачити, як крутяться, некеровані машини. Сьогодні рух здавався майже нормальним, і Девіс наказав тримати швидкість сто десять миль на повороті і сто п'ятнадцять — при виході з нього. Але все-таки цього було недостатньо: доводилося пригальмовувати, втрачати швидкість, і після повороту ширина потоку зменшувалася. Девіс побачив, як один "б'юік" почав ковзати, вдарився об огорожу, перевернувся, і водій, вилетівши крізь знімний дах, упав ярусом нижче й зник у потоці машин. "Б'юік" відкотився і теж зник з очей.

— Додому, — наказав Девіс. Крутняк опустив його на дах; він затис собі ніс, рятуючись від смогу, пробіг до ліфту, спустився до себе. Будинок тремтів від шуму транспорту й від гуркоту молотків. Девіс, щедро вдихнувши пилу, закашлявся.

Він переглянув звіт про аварії, підписав його. Вище норми, а в секторі біля Емпая Стейтс на 6.2 відсотка вище, ніж на минулому тижні.

Девіс згадувався як людина, що повідомила про затичку біля причалу; була й інформація про заповнення Центрального Парку, а також про те, що Директор розлютувався, почувши про перекидання машин. "До чортів!" — подумав Девіс. Була ще скарга від фірми "Мерілл Лінч, Пітс і Агню". Двоє з її ради застрягли на Уолл-стріт і спізнилися на роботу. Він кинув скаргу в кошик. Зовні або всередині — важко сказати, коли однієї стіни нема, — робітники кидали сталеві плити, висмикуючи частину прогоничів (=болтів) для економії часу.

— Залишіть прогоничі, — прогарчав Девіс. — Ці штуки все одно будуть трястися.

Гуркіт був оглушливим навіть зараз, коли сім транспортних смуг йшли в тридцяти футах звідси; а коли гілка пройде тут, він стане ще сильнішим. Девіс сподівався, що стіну знову поставлять. Він зателефонував Сміту, запитав про показники для Емпая Стейтс.

— З дев'яти годин ранку чотирнадцять смертельних випадків.

Це було на 10.07 відсотка вище норми, а обідній пік, повинен був початися через чотири хвилини.

— Проклята Емпая! — пробурчав він. Табло сектора ООН засвітилося червоним, він увімкнув відео й побачив скупчення з дванадцяти машин на четвертому ярусі; побачив, як зіпсовані уламки сиплються в будинок Генеральної Асамблеї. Тепер потрібно очікувати ще й гнівного дзвінка від Генерального Секретаря. Прокляті іноземці — чому вони думають, що їх ідіотські наради важливіші, ніж транспорт?

Задзеленчав червоний телефон: директорський. Він узяв слухавку.

— Девіс слухає.

— Показники ростуть, — прорипів Директор. — В чому справа?

— Сектор Емпая Стейтс, — відповів Девіс. — І ще деякі будинки.

— Зробіть що-небудь.

— Потрібно усунути з дороги Емпая Стейтс, — сказав Девіс. — І дістати ще сорок ярусів у Гаражі Центру.

— Неможливо. Придумайте ще щось.

— Так, сер. — Він почекав, поки в слухавці клацнуло, й кинув її на важіль. Глибоко вдихнув повітря — це було все одно що палити — й почав роздавати короткі накази загальним каналом.

— Надішліть ще десять аварійних крутняків, — кинув він. Коли їх у півтора рази більше, то й уламки збирають настільки ж швидше. — Скоротіть терміниііі оповіщення родичів до п'ятнадцяти хвилин. — Це зрозуміло, занадто, але обробка аварій в Брукліні й Нью-Джерсі прискориться. Зараз, коли один пік щойно минув, а інший починається, уламки накопичуються поза центрами приймання, і дробарки бездіють. — Підвищіть мінімальну швидкість на 5 миль за годину. — Це складе не менше ніж сто миль на магістралях і шістдесят п'ять — на ярусах. Він увімкнув відео, простежив, як встановлюються нові швидкості, як починають квапитися машини. Відділ Очищення повідомив, що десять крутняків надіслано; він зітхнув вільніше, перемкнув відео на сектор Емпая, побачив третю за день величезну затичку на третьому ярусі й чортихнувся. Потім закрив проїзд на 34-ю вулицю, наказав трьом бульдозерам зганяти туди всі уламки, зателефонував у Відділ Оповіщення, щоб туди напрямили (=направили — на укр. це синонім до полагодили) бригаду.

Червоний телефон задзеленчав тричі. Щось надважливе. Він схопив слухавку, викрикнув своє ім'я.

— Директор щойно вмер, — пролунав істеричний голос. — Ви його заступник.

— Зараз прийду. — Заступник, ну що ж. До кінця чергування шість годин, і за цей час він встигне дещо зробити. Спочатку повернувся до Сміта: — Залишаєтеся за Керуючого. Допіру отримав підвищення.

— Так. — Сміт ледь глянув на нього. — Відкрити четверту Юнкерс, смуги перша-дев'ята, — наказав він.

Перехід від помічника до Керуючого відбувся миттєво. "Тренування", — подумав Девіс.

Він піднявся ліфтом на третій поверх, у кабінет Директора. Співробітники стояли, мовчки дивлячись на нерухоме тіло. Світилося чотири табло, дзеленчала дванадцятка (=дюжина) телефонів. Девіс роздав короткі накази.

— Ви, ви й ви — на телефони, — сказав він. — Ви й ви — стежте за табло. Ви — винесіть тіло. Ви, — вказав він на секретарку, — скличте загальні збори. Негайно.

Він переглянув табло, перевірив Відділи Руху, Регулювання, Аварій, Оплати, Оповіщення. Відділ Смертності показав зразкові цифри — новим Керуючим там став Уіллборн. Дробарки працювали добре. Відділ Аварій повідомляв, що темпи прибирання вищі норми.

— Директор помер, — сказав він співробітникам. — Командувати буду я. — Всі кивнули. — Більшість відділів працює добре. — Він глянув на Сміта. — Але рух транспорту нікчемнийіх (жалюгідний). Чому?

— Емпая, — відповів Сміт. — Ми втрачаємо двадцять відсотків часу на те, щоб об'їхати цей дурний будинок.

— Як у вас із завантаженням по бригадах? — звернувся Девіс до Керуючого Будівництвом.

— Все гаразд. — Керуючий швидко перерахував з дванадцятку дрібних завдань.

— Головне — Емпая, — твердо сказав Девіс. — Ми не можемо вічно його об'їжджати. — Він глянув на Керуючого Будівництвом. — Усуньте, — наказав він. — Нарада закінчена.

Ближче до вечора Девіс роззирнувся з даху будинку. Бригада розбирачів вже зняла верхні десять поверхів Емпая Стейтс Білдінг і зрізала ріг на сороковому ярусі шляхопроводом, по якому вже неслися машини. Потік був рівним, і Девіс посміхнувся. Він не пам'ятав, чи робив коли-небудь що-небудь настільки ж потрібне.